

**ความเข้มแข็งทางใจ และการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล ในสถานการณ์การ
ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์**
Resilience and Adaptation of Nursing Students in the COVID-19 Pandemic
Boromarajonani College of Nursing Uttaradit

ปฐพร แสงเขียว (Pataporn Saengkhiew) ^{1*}

ดุจเดือน เขียวเหลือง (Dujdeuan Khiaolueang) ²

สิตานันท์ ศรีใจวงศ์ (Sitanan Srijaiwong) ³

สืบทระกูล ตันตลานุกุล (Seubtrakul Tantalankul) ⁴

บุญยณูช ชมคำ (Punyanuch Chomkam) ⁵

Corresponding author E-mail: pataporn@unc.ac.th*

(Received: January 20, 2022; Revised: May 19, 2022;

Accepted: May 23, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจแบบหาความสัมพันธ์ ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเข้มแข็งทางใจ และการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งทางใจ กับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์ 3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจ และการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เป็นนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1-4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์ ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 465 คน มีกลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยจำนวน 418 คน คิดเป็นร้อยละ 89.89 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความเข้มแข็งทางใจ และแบบสอบถามการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .86 และ .89 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายและวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.90) มีความเข้มแข็งทางใจในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.20) มีการปรับตัวในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับดี ความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจและคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

1-5 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing, Uttaradit, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute

ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องควรสร้างเสริมความเข้มแข็งทางใจโดยเฉพาะนักศึกษาที่เรียนภาคปฏิบัติเพื่อให้
นักศึกษาสามารถปรับตัวในช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

คำสำคัญ: ความเข้มแข็งทางใจ, การปรับตัวในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019,
นักศึกษาพยาบาล

ABSTRACT

This survey correlational research aimed to 1) examine the level of resilience and adaptation of nursing students in the COVID-19 pandemic Boromarajonani College of Nursing Uttaradit 2) investigate the relationship between resilience and adaptation of nursing students in the COVID-19 pandemic Boromarajonani College of Nursing Uttaradit 3) compare the mean of resilience and adaptation of nursing students in the COVID-19 pandemic Boromarajonani College of Nursing Uttaradit. Sample selected by purposive sampling, who voluntarily participated in, were 418 (89.89 percent) of 465 nursing students' year 1 to 4 from Boromarajonani College of Nursing Uttaradit during in the first semester of the academic year 2021. The research instruments were the Resilience Questionnaire and the adaptation of Nursing Students in the COVID-19 Pandemic Questionnaire which reliabilities were .86 and .89, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics and one way ANOVA.

The results indicated that the resilience level of the majority of nursing students (83.90 percent) was at moderate level. The adaptation in the COVID-19 pandemic of the majority of nursing students (74.20 percent) was at good level. A positive correlation was found statistically significance at the .01 level between resilience level and adaptation in the COVID-19 pandemic level and the mean scores of resilience and adaptation in the COVID-19 pandemic of nursing students' year 1, 2, 3 and 4 nursing students were statistically significant difference at the .01 level.

Therefore, concerned parties should promote the development of resilience particularly to the nursing students who are in the practicum so that they can adapt during the COVID-19 pandemic.

Keywords: Resilience, Adaptation in the COVID-19 Pandemic, Nursing Student

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 เป็นต้นมา ทำให้ทั่วโลกได้รับผลกระทบทุกด้าน การระบาดของโรคทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของบุคคลทุกระดับ ประชากรโลกเกิดความหวาดหวั่น กังวล ว่าุ่นใจได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทำให้บุคคลต้องมีการปรับตัวกับวิกฤตการณ์โรคระบาด ประกอบกับมาตรการสำคัญที่ให้เว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) เป็นการตรึงให้ประชาชนต้องเฝ้าระวังตนเองโดยอยู่แต่ในบ้าน ทำให้เกิดความปั่นป่วนทางสังคมและเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ภาวะสุขภาพจิตของประชาชนที่ตกอยู่ในความเครียด สร้างความหวาดหวั่นและสะสมจนกลายเป็นภาวะท้อแท้ใจ อาจนำมาสู่ภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายได้ (Department of Mental Health, 2020) การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้เปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยสิ้นเชิง ประชาชนต้องใช้ชีวิตในแบบ “ชีวิตวิถีใหม่” (new normal) ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับสุขภาพจิตของประชาชน หากไม่สามารถปรับตัวได้สิ่งที่น่ากังวลใจไม่เพียงสุขภาพกายเท่านั้น แต่สุขภาพจิตที่ต้องอยู่กับความเครียด ความกังวล ความโดดเดี่ยว และความสิ้นหวัง เป็นระยะเวลานาน ควรได้รับการดูแลเพื่อลดความเสี่ยงของการเกิดปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาว การมีภูมิคุ้มกันทางร่างกาย และจิตใจจึงเป็นสิ่งสำคัญ (Division of Mental Health Promotion and Development, 2021) จากผลการสำรวจสุขภาพจิตในช่วงภาวะวิกฤตโควิด-19 (rapid survey) ของกรมสุขภาพจิต โดยการสุ่มตัวอย่าง บุคลากรสุขภาพทั่วประเทศตามเขตสุขภาพ ครั้งที่หนึ่ง (วันที่ 12-18 มีนาคม 2563) จำนวน 605 คน และครั้งที่สองจำนวน 578 คน (วันที่ 30 มีนาคม ถึง วันที่ 5 เมษายน 2563) พบว่าในระยะเวลาสองสัปดาห์ผ่านไประดับความเครียดของบุคลากรเพิ่มขึ้น โดยมีความเครียดระดับปานกลางจากร้อยละ 24.0 ในการสำรวจครั้งที่หนึ่งเพิ่มเป็นร้อยละ 34.8 ในครั้งที่สอง และความเครียดระดับมากและมากที่สุดจากร้อยละ 6.4 เป็นร้อยละ 7.9 (Department of Mental Health, 2020) กรมสุขภาพจิตจึงเสนอแนะว่าต้องมีการดำเนินการด้านสุขภาพจิตอย่างเร่งด่วนโดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน เพื่อเตรียมความพร้อมการเข้าถึงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชน ปลอดภัยจากผลกระทบด้านสุขภาพจิตในสถานการณ์การระบาดของโรคในครั้งนี้

จากข้อมูลองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2020; 2021) ในปี 2563 พบการประมาณการวิกฤตการณ์ขณะนี้ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนเกือบ 363 ล้านคนทั่วโลก ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา โดย 1 ใน 5 ของนักเรียนระดับอุดมศึกษาจำนวน 57.8 ล้านคน เกิดการหยุดชะงักทางการศึกษาที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ ผู้เรียนจำนวนมากทั่วโลกต้องหยุดเรียนเนื่องจากวิกฤตโควิด-19 และในปี 2564 การระบาดใหญ่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้นักศึกษากว่า 1.6 พันล้านคน ในกว่า 190 ประเทศออกจากโรงเรียน ครูและบุคลากรของโรงเรียนกว่า 100 ล้านคนได้รับผลกระทบจากการปิดสถาบันการศึกษาอย่างกะทันหัน ซึ่งทุกวันนี้ครึ่งหนึ่งของประชากรนักศึกษาทั่วโลก (มากกว่า 800 ล้านคน) ยังคงได้รับผลกระทบจากการปิดโรงเรียนทั้งหมดหรือบางส่วน และใน 29 ประเทศ โรงเรียนยังคงปิดอย่างเต็มรูปแบบ การปกป้องสุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักเรียน ครู และบุคลากรของโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการปิดโรงเรียนทำให้เกิดความปั่นป่วนครั้งใหญ่ในชีวิตของเด็กและเยาวชน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทางสังคมและอารมณ์และความเป็นอยู่ที่ดี ตลอดจนชีวิตทางสังคมและความสัมพันธ์ของเขาเหล่านั้น ปัจจุบันการระบาดใหญ่ของ COVID-19 ยังคงส่งผลกระทบต่อประชากรนักศึกษาทั่วโลกประมาณ 2 ใน 3 จากการปิดโรงเรียนทั้งหมดหรือบางส่วนและส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของพวกเขาเพิ่มขึ้น

ซันและคณะ (Son et al., 2020) ได้สำรวจผลกระทบของ COVID-19 ต่อสุขภาพจิตของนักศึกษา มหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา พบว่า มีประเด็นสุขภาพจิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความกังวลเกี่ยวกับสุขภาพตนเองและสมาชิกในครอบครัว ขาดสมาธิ แบบแผนการนอนหลับเปลี่ยนแปลง การแยกห่างจากสังคม กังวลในความสามารถด้านการเรียน แบบแผนการกินเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตด้านการเงิน ภาระงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน ความคิดซึมเศร้าและความคิดฆ่าตัวตาย ส่วนเซาและคณะ (Cao et al., 2020) ได้ศึกษาผลกระทบของโรคไวรัสโคโรนา-19 ต่อจิตใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศจีน พบว่า ร้อยละ 0.9 วิตกกังวลในระดับรุนแรง ร้อยละ 2.7 วิตกกังวลในระดับปานกลาง และร้อยละ 21.3 วิตกกังวลระดับต่ำ โดยมีปัจจัยป้องกันการเกิดความวิตกกังวล ได้แก่ การพักอาศัยอยู่ในเมือง การที่ครอบครัวมีรายได้มั่นคง และการพักอาศัยอยู่กับบิดามารดา ส่วนปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดความวิตกกังวลเพิ่มขึ้น ได้แก่ การมีญาติหรือเพื่อนติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา-19 สอดคล้องกับงานวิจัยของหม่าและคณะ (Ma et al., 2020) ที่พบว่า ร้อยละ 45 ของผู้เข้าร่วมวิจัยมีปัญหาสุขภาพจิต แบ่งเป็นความเครียดแบบเฉียบพลัน มีอาการซึมเศร้าและความวิตกกังวลร้อยละ 34.9, 21.1 และ 11 ตามลำดับ โดยปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิต ได้แก่ การมีญาติหรือคนใกล้ชิดติดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา-19 การที่นักศึกษาติดตามข่าวสารมากกว่า 3 ชั่วโมงต่อวัน จะทำให้เกิดอาการความเครียดเฉียบพลัน 2.13 เท่า มากกว่านักศึกษาที่ติดตามข่าวสารน้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อวัน แรงสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ และการมีความเจ็บป่วยทางจิตอยู่เดิม จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นว่า หากนักศึกษามีการปรับตัวต่อความวิตกกังวลไม่ดี ภาวะซึมเศร้า ความอ่อนไหวต่อความเครียด ความโกรธ อารมณ์ ความเจ็บป่วยทางจิต แสดงว่านักศึกษามีการปรับตัวไม่ดีและอาจส่งผลให้นักศึกษาไม่สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามหลักสูตร (Clineci, 2013) สิ่งที่จะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวได้นั้น ได้แก่ การที่นักศึกษามีความเข้มแข็งทางจิตใจ ซึ่งความเข้มแข็งทางใจเป็นความสามารถในการรับมือกับความทุกข์ยากที่กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถกลับมาสู่สภาวะสมดุลได้อย่างรวดเร็ว (Rutter, 1985) โดยมนุษย์ทุกคนจะมีความเข้มแข็งทางใจแต่ระดับของความเข้มแข็งทางใจของแต่ละบุคคลแปรเปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในบุคคลและสิ่งแวดล้อม และการมีทักษะหรือความสามารถบางอย่างของบุคคลจะช่วยกระตุ้นความเข้มแข็งทางใจ (Dyer & McGuinness, 1996)

สำหรับประเทศไทย กรมสุขภาพจิตได้เตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาด้านสุขภาพจิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีเกิดการระบาดระลอกที่ 2 ในระยะที่ 3 รวมทั้งการเกิดการระบาดในระลอกต่อไป โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานโดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในทุกเขตสุขภาพเพื่อเตรียมความพร้อม การเข้าสู่คลื่นลูกที่ 4 ภายใต “แผนการฟื้นฟูจิตใจในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ปี 2563 – 2564 (Combat 4th Wave of COVID-19 Plan : C4) (ฉบับปรับปรุงกันยายน 2563)” เพื่อมุ่งเน้นให้ประชาชน ครอบครัว และชุมชน ปลอดภัยจากผลกระทบด้านสุขภาพจิต ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้ และมีความเข้มแข็งทางใจเต็มเปี่ยมด้วยพลังสามารถปรับตัวเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ได้ (Mental Health Strategy and Planning Division, 2021) โดยสมาคมจิตวิทยาแห่งอเมริกาได้นิยามความเข้มแข็งทางใจว่า เป็นกระบวนการของการปรับตัวได้ดีเมื่อเผชิญกับความทุกข์ยาก ความบอบช้ำ โศกนาฏกรรม ภัยคุกคาม หรือเหตุแห่งความเครียดที่สำคัญ เช่น ปัญหาครอบครัวและความสัมพันธ์ ปัญหาสุขภาพร้ายแรง หรือสถานที่ทำงานและความเครียดทางการเงิน ความเข้มแข็งทางใจจะช่วยให้บุคคลสามารถฟื้นตัวจากประสบการณ์ที่ยากลำบากเหล่านี้ได้และช่วยใหบุคคลมีพัฒนาการที่ดี (American Psychological Association, 2015) เมื่อบุคคลมีการปรับตัวดีจะทำให้

บุคคลรู้สึกสบายใจ มีความสุขในการดำรงชีวิต หากความต้องการของบุคคลไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลจะเกิดความเครียด วิตกกังวลและคับข้องใจ

สถานการณ์การจัดการศึกษาในประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย พบว่า สถาบันอุดมศึกษาทางการพยาบาลมีการเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนเป็นการสอนออนไลน์ และในรายวิชาภาคปฏิบัติช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ไม่สามารถฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงทั้งในโรงพยาบาลและในชุมชน เพราะการระบาดช่วงแรกประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการจัดสรรวัคซีน การให้นักศึกษาขึ้นฝึกภาคปฏิบัติทำให้เกิดความเสี่ยงของการติดเชื้อ บางสถาบันการศึกษาพยาบาลได้หยุดชะงักการฝึกภาคปฏิบัติและทบทวนวางแผนการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ ทำให้ต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากร การเตรียมสถานการณ์เสมือนจริงเพื่อให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์และได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่ออกแบบ และเป็นไปตามความคาดหวังที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางด้านสุขภาพในสังกัดคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่ผลิตบุคลากรทางการพยาบาลเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสุขภาพของประเทศ มีการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาพยาบาลฝึกภาคปฏิบัติควบคู่กับการเรียนภาคทฤษฎี เพื่อนำความรู้ภาคทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ในการให้การพยาบาลผู้ป่วยทั้งในคลินิกและชุมชน และเนื่องจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้นักศึกษาพยาบาลต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถเรียนจนประสบความสำเร็จภายในเวลา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการสำรวจเพื่อให้ทราบพื้นฐานความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 - 4 เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเข้มแข็งทางใจ และการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้มีประสิทธิภาพเพื่อลดความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตซึ่งเป็นปัจจัยเสริมทำให้ไม่สามารถศึกษาได้ครบตลอดหลักสูตร ให้สามารถเป็นผู้ที่ปรับตัวดีทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลทำให้เกิดความสำเร็จในการศึกษา และมีความพร้อมในการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการเริ่มพัฒนาตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการเข้าสู่วิชาชีพต่อเนื่องไปจนสำเร็จการศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งทางใจ และการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งทางใจ กับ การปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์
3. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจ และการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ แบบหาความสัมพันธ์ (survey correlational research) เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางจิตใจ และการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เป็นนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1-4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 465 คน แต่มีกลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจตอบแบบสอบถามผ่าน google form จำนวน 418 คน คิดเป็นร้อยละ 89.89 ประกอบด้วยนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 107 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 80 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 111 คน และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 120 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้มแข็งทางใจ และการปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา ผลการเรียนสะสม (GPA)

ส่วนที่ 2 คือ แบบสอบถามความเข้มแข็งทางใจ จำนวน 6 ข้อ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดความเข้มแข็งทางใจ (The Brief Resilience Scale) ของสมิทและคณะ (Smith et. al., 2008) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ ข้อคำถามมีมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-5 คะแนน แบบสอบถามความเข้มแข็งทางใจแบบย่อ ฉบับภาษาอังกฤษของสมิทและคณะนั้นเป็นแบบวัดมาตรฐานที่เหมาะสมกับการวัดบุคคลทุกช่วงอายุ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้นำมาทดสอบความตรงตามเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงทางเนื้อหาและความเที่ยงของเครื่องมือจะนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะและบริบทคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

ส่วนที่ 3 คือ แบบสอบถามการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบวัดการปรับตัวของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย (The Student Adaptation to College Questionnaire: SACQ) ตามแนวคิดของเบคเกอร์และซีริก (Baker & Siryk, 1989) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านสังคม ด้านอารมณ์ และด้านความผูกพันกับวิทยาลัย จำนวน 57 ข้อ มีลักษณะคำตอบให้เลือก 5 ค่า (Likert scale) ระดับคะแนนรวมตั้งแต่ 57 - 285 คะแนน ผู้วิจัยจะได้นำแบบวัดนี้ทดสอบความตรงตามเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา และความเที่ยงของเครื่องมือจะทดสอบหาความเที่ยงอีกในกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันโดยไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะและบริบทคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงทางเนื้อหา ประกอบด้วย 3 ท่าน คือ 1) แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านจิตเวชศาสตร์ 2) อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญสาขาการพยาบาลจิตเวช และ 3) อาจารย์พยาบาลที่รับผิดชอบงานพัฒนานักศึกษา แล้วนำผลการพิจารณาวิเคราะห์หาความเที่ยงตรง ด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ .60-1.00

2. การหาค่าความเที่ยง (reliability) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ได้ไปทดลองใช้ (try out) และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะและบริบทคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ทดสอบค่าความเที่ยง

ของแบบสอบถามความเข้มแข็งทางใจ และแบบสอบถามการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ .86 และ .89 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุตรดิตถ์ (COA No.074/64 UPHO REC No.053/64) การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครกลุ่มตัวอย่างวิจัยเป็นไปด้วยความสมัครใจ กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบวัตถุประสงค์ การอธิบายความเสี่ยงและประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย โดยได้ลงลายมือชื่อไว้ในเอกสารแสดงความยินยอมโดยได้รับการบอกกล่าว และสามารถปฏิเสธหรือถอนตัวออกจากการเป็นอาสาสมัครกลุ่มตัวอย่างเมื่อใดก็ได้โดยไม่มีผลกระทบกับการเรียนหรือเสียสิทธิประโยชน์ใด ๆ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุตรดิตถ์ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยจากนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1- 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 มีทั้งหมดจำนวน 465 คน

2. ผู้วิจัยประสานงานกับอาจารย์ประจำชั้นของนักศึกษาทุกชั้นปีเพื่อชี้แจงโครงการวิจัย วัตถุประสงค์และกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเฝ้าพบอาจารย์ประจำชั้น รวมทั้งขอส่งคิวอาร์โค้ดของแบบสอบถามซึ่งอยู่ในรูปของ google form ให้นักศึกษาในไลน์กลุ่มชั้นปี

3. นักศึกษาสแกนคิวอาร์โค้ดผ่านมือถือหรือคอมพิวเตอร์ เพื่อเข้าไปดำเนินการตอบแบบสอบถามออนไลน์ได้อย่างเป็นอิสระ โดยในหน้าแรกของ google form จะเป็นการบอกกล่าวขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และให้กลุ่มตัวอย่าง check list เพื่อยินยอมเข้าร่วมวิจัย ถ้าหากกลุ่มตัวอย่างไม่ยินยอมเข้าร่วมวิจัยก็จะไม่สามารถทำแบบสอบถามในส่วนต่อไปและออกจากโปรแกรมโดยอัตโนมัติ

4. กลุ่มตัวอย่างประเมินตนเองโดยใช้แบบสอบถามข้อมูล และการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ใน google form ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามจำนวน 3 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความเข้มแข็งทางจิตใจ จำนวน 6 ข้อ และ 3) แบบวัดการปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการเรียน ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านความผูกพันกับวิทยาลัย จำนวน 57 ข้อ

5. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล พบว่ามีนักศึกษายินยอมเข้าร่วมการวิจัยและตอบแบบสอบถามถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 418 คน และนำแบบสอบถามเกี่ยวกับความเข้มแข็งทางจิตใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของกลุ่มตัวอย่าง ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ระดับความเข้มแข็งทางจิตใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของความเข้มแข็งทางจิตใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยใช้สถิติหาความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson' product moment correlation)

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งทางจิตใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่างชั้นปีที่ 1-4 โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และถ้าพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการ Post Hoc

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งหมดจำนวน 418 คน จาก 465 คน คิดเป็นร้อยละ 89.89 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 94.50 มีอายุอยู่ระหว่าง 17-37 ปี อายุเฉลี่ยเท่ากับ 20.93 ปี

2. ระดับความเข้มแข็งทางจิตใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19

2.1 นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.90) มีความเข้มแข็งทางใจในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณาในรายชั้นปี (ชั้นปีที่ 1-4) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ของแต่ละชั้นปีมีความเข้มแข็งทางใจอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของความเข้มแข็งทางใจในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามรายชั้นปี

ความเข้มแข็งทางใจ	ชั้นปีที่ 1 (N=107)		ชั้นปีที่ 2 (N=80)		ชั้นปีที่ 3 (N=111)		ชั้นปีที่ 4 (N=120)		ทุกชั้นปี (N=418)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อย ($\bar{X}$ = 1.00-2.99)	18	16.82	17	21.25	16	14.41	12	10.00	63	15.10
ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.00-4.30)	86	80.37	62	77.50	95	85.59	108	90.00	351	83.90
มาก ($\bar{X}$ = 4.31-5.00)	3	2.80	1	1.25	-	-	-	-	4	1.00

2.2 นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.20) มีการปรับตัวในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับดี ถ้าพิจารณาในรายชั้นปี (ชั้นปีที่ 1-4) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ของแต่ละชั้นปีมีการปรับตัวอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของการปรับตัวในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ของนักศึกษาพยาบาลจำแนกตามรายชั้นปี

การปรับตัว	ชั้นปีที่ 1 (N=107)		ชั้นปีที่ 2 (N=80)		ชั้นปีที่ 3 (N=111)		ชั้นปีที่ 4 (N=120)		ทุกชั้นปี (N=418)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
น้อยมาก (57-114 คะแนน)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
น้อย (115-171 คะแนน)	9	8.41	8	10.00	45	40.54	12	10.00	74	17.70
ดี (172-228 คะแนน)	86	80.37	66	82.50	57	51.35	101	84.17	310	74.16
ดีมาก (228-285 คะแนน)	6	11.22	6	7.50	9	8.11	7	5.83	34	8.14

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งทางใจกับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า จากตารางพบว่าความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวทั้งโดยรวมและรายด้านของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นการปรับตัวด้านอารมณ์ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งทางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล

การปรับตัว	ความเข้มแข็งทางใจ (r)
การปรับตัวด้านการเรียน	.24**
การปรับตัวด้านสังคม	.19**
การปรับตัวด้านอารมณ์	.10*
การปรับตัวด้านความผูกพัน	.15**
การปรับตัวโดยรวม	.22**

*p < .05 **p < .01

4. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4

4.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 เท่ากับ 19.96, 19.33, 19.49 และ 18.90 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจ ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
อุตรดิตถ์ ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4

ชั้นปี	N	$\bar{X}$	SD	F	p-value (2-tailed)
นักศึกษาชั้นปีที่ 1	107	19.96	2.64	4.745**	.003
นักศึกษาชั้นปีที่ 2	80	19.33	2.58		
นักศึกษาชั้นปีที่ 3	111	19.49	2.11		
นักศึกษาชั้นปีที่ 4	120	18.90	1.05		

**p < .01

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เป็นรายคู่ ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 พบว่า คู่ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 กับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพียงคู่เดียว ส่วนคู่อื่นไม่มีความแตกต่างกัน และพบว่าความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาพยาบาล ในสถานการณ์การระบาดของโรค
โควิด-19 เป็นรายคู่ ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4

ชั้นปี	ผลต่างของค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจ			
	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
$\bar{X}$	19.96	19.33	19.49	18.90
นักศึกษาชั้นปีที่ 1	19.96	-	.64	1.06**
นักศึกษาชั้นปีที่ 2	19.33	-	.16	.42
นักศึกษาชั้นปีที่ 3	19.49	-	-	.58
นักศึกษาชั้นปีที่ 4	18.90	-	-	-

**p < .01

4.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
อุตรดิตถ์ ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ย
การปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 เท่ากับ 202.92, 196.96, 183.69 และ 195.39
ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 พบว่า
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ ใน
สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4

ชั้นปี	N	$\bar{X}$	SD	F	p-value (2-tailed)
นักศึกษาชั้นปีที่ 1	107	202.92	20.59	14.763**	.000
นักศึกษาชั้นปีที่ 2	80	196.96	20.56		
นักศึกษาชั้นปีที่ 3	111	183.69	27.23		
นักศึกษาชั้นปีที่ 4	120	195.39	20.69		

**p < .01

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เป็นรายคู่ ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 พบว่า มีความแตกต่างกัน 3 คู่ คือ คู่ระหว่างนักศึกษา

ชั้นปีที่ 1 กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 คู่ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ คู่ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 2 กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยทั้ง 3 คู่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และพบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยการปรับตัวมากที่สุด และพบว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยการปรับตัวน้อยที่สุดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เป็นรายคู่ ระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4

ชั้นปี	$\bar{X}$	ผลต่างของค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ยการปรับตัว			
		ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 2	ชั้นปีที่ 3	ชั้นปีที่ 4
	$\bar{X}$	202.92	196.96	183.69	195.39
นักศึกษาชั้นปีที่ 1	202.92	-	5.59	19.22**	4.47
นักศึกษาชั้นปีที่ 2	196.96	-	-	13.27**	1.47
นักศึกษาชั้นปีที่ 3	183.69	-	-	-	14.75**
นักศึกษาชั้นปีที่ 4	195.39	-	-	-	-

**p < .01

การอภิปรายผล

1. ศึกษาระดับความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์

1.1 นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.90) มีความเข้มแข็งทางใจในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาศรี ปัญญาวิชิตชัย และภวณีย์ กาญจนจิรากร (Punyavachirachai & Kanchanajirangkura, 2022) ที่ศึกษาความเข้มแข็งทางใจของประชาชนไทยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า ความเข้มแข็งทางใจในภาพรวมของประชากรวัยทำงานกลุ่มบุคคลทั่วไปอยู่ระดับเกณฑ์ปกติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาพยาบาลได้รับการเตรียมทางด้านความรู้และการปฏิบัติตัวในเรื่องการใช้ชีวิตแบบวิถีใหม่ (new normal) จากวิทยาลัยทั้งก่อนเปิดภาคเรียนและขณะเรียน เช่น การประกาศมาตรการควบคุมและป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในภาคทฤษฎี จัดที่นั่งให้เว้นระยะห่างในห้องสมุด โรงอาหารและพื้นที่สาธารณะ การคัดกรองโดยการวัดอุณหภูมิก่อนเข้าห้องเรียนและก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยทุกเช้าหรือถ้ามีอาการไอ เจ็บคอ มีน้ำมูกต้องแจ้งให้อาจารย์ทราบทันที ดงกิจกรมการรวมกลุ่มที่มากกว่า 50 คนขึ้นไป สวมใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลาเมื่ออยู่กับบุคคลอื่น หลีกเลี่ยงการเดินทางไปในที่ชุมชน และการบริการจุดล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์หน้าห้องเรียนและห้องประชุมต่าง ๆ นอกจากนี้วิทยาลัยยังมีการสื่อสารข้อมูลและสถานการณ์ของการระบาดของโรคจากศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ให้นักศึกษาได้รับรู้อย่างต่อเนื่องและรวดเร็วผ่านทางไลน์แอปพลิเคชัน จึงทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งทางใจอยู่ในระดับปานกลางและสามารถเผชิญกับสภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ สอดคล้องกับ วิภา สุวรรณรัตน์, มาลี เกตแก้ว และ กัณณวัฒน์ สกุหลรัง (Suwannarat, Katekaew & Sakulrang, 2021) ที่กล่าวว่า การสร้างความเข้มแข็งทางใจระดับชุมชน คือ มาตรการหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนร่วมมือกันในการป้องกันจัดการแก้ไขปัญหาจนสามารถก้าวข้ามหรือเผชิญวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและฟื้นตัวกลับสู่สภาวะปกติในเวลาอันรวดเร็ว โดยหลักการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีดังนี้คือ 1) สร้างชุมชนที่รู้สึกปลอดภัย (Safe) คือ สร้างมาตรการ

ป้องกันและสร้างความปลอดภัยในชุมชน เช่น การเว้นระยะห่าง จัดพื้นที่สาธารณะให้สะอาดและปลอดภัย การคัดกรองและกักตัว การงดจัดงานสังสรรค์รวมกลุ่ม การใส่หน้ากากอนามัยก่อนออกจากบ้าน การบริการจุดล้างมือหรือตรวจวัดไข้ 2) สร้างชุมชนที่รู้สึกสงบ (calm) คือ สื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจนสม่ำเสมอจะช่วยให้เพิ่มการรับรู้ถึงความปลอดภัยและช่วยสร้างความเข้มแข็งทางใจของประชาชนดีกว่าการเสนอข่าวที่สร้างความกดดันและความเครียด ทั้งนี้เพราะความเข้มแข็งทางใจเป็นความสามารถแต่ละบุคคลที่พัฒนาได้และเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลโดยการปรับวิถีคิดและวิธีการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรียนรู้ที่จะอยู่ภายใต้สภาวะยากลำบากด้วยความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ (Chaopricha, 2008)

1.2 นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.20) มีการปรับตัวในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ (Sansupa, Kongkranphan, Sucaromana & Nantasen, 2020) ที่พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19 โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์ ได้มีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนภาคทฤษฎีผ่านออนไลน์และมีการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในการเรียนออนไลน์ทั้งในด้านอุปกรณ์การเรียนและซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ปรับแผนการจัดการศึกษาโดยเลื่อนการเรียนภาคปฏิบัติออกไปเพื่อลดความเสี่ยงในการสัมผัสกับผู้ป่วย COVID-19 ปรับลดชั่วโมงการฝึกภาคปฏิบัติกับผู้ป่วยจริงโดยเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์เสมือนจริงในห้องปฏิบัติการ และปรับวิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนออนไลน์ รวมทั้งมีนโยบายผ่อนผันและยืดระยะเวลาในการชำระค่าลงทะเบียนเรียนให้กับนักศึกษา นอกจากนี้วิทยาลัยยังมอบหมายให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ติดตามสอบถามปัญหาอุปสรรคและความต้องการของนักศึกษาในการใช้ชีวิตท่ามกลางสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้การช่วยเหลืออย่างทันทั่วถึง จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักศึกษาพยาบาลสามารถปรับตัวในด้านการเรียนด้านสังคมและอารมณ์อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับพิมพิมล วงศ์ไชยา, บัวบาน ยะนา และพินทอง ปินใจ (Wongchaiya, Yana & Pinjai, 2021) ที่กล่าวว่าในสถานการณ์ระบาดของ COVID-19 นักศึกษาควรได้รับการประคับประคองด้านจิตใจและการช่วยเหลืออื่น ๆ ได้แก่ การเรียน และเศรษฐกิจ จากสถาบันการศึกษาอย่างทันการณ์ จะช่วยให้นักศึกษาปรับตัวผ่านสถานการณ์วิกฤตินี้ไปได้ รวมถึงสามารถศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาซึ่งจะเป็นผลดีต่อสถาบันการศึกษาในการคงประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของบัณฑิต

2. ความเข้มแข็งทางใจและการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้มแข็งทางใจอยู่ในระดับปานกลางหรืออยู่ในเกณฑ์ปกติ กล่าวคือ สามารถเผชิญปัญหา เช่นการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของตนเองจากการเรียนในห้องเรียนเป็นออนไลน์ หรือเรียนโดยใช้สถานการณ์เสมือนจริงแทนการปฏิบัติการพยาบาลโดยตรงกับผู้ป่วย และสามารถเรียนรู้ที่จะอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ยากลำบาก เช่น การปฏิบัติตัวตามมาตรการ DMHTT ของวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด จึงทำให้นักศึกษาสามารถปรับตัวทั้งทางด้านการเรียน สังคมและอารมณ์ในสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับรุตเตอร์ (Rutter, 1985) ที่กล่าวว่าสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวได้นั้นขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งทางจิตใจ ซึ่งความเข้มแข็งทางใจเป็นความสามารถในการรับมือกับความทุกข์ยากที่กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถกลับมาในสภาวะสมดุลได้อย่างรวดเร็ว

3. คะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 พบว่า คู่ระหว่าง นักศึกษาชั้นปีที่ 1 กับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความเข้มแข็งทางใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพียงคู่เดียว และพบว่าความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการระบาดของ COVID-19 ระลอกที่ 3 ที่กำลังทวีความรุนแรงนั้นอยู่ในช่วงที่นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2-4 กำลังฝึกภาคปฏิบัติที่หอผู้ป่วยและในชุมชน วิทยาลัยจึงได้มีการปรับเปลี่ยนแผนการจัดการศึกษาโดยเลื่อนการเรียนภาคปฏิบัติออกไปเพื่อลดความเสี่ยงในการสัมผัสกับผู้ป่วย COVID-19 จึงทำให้นักศึกษากลุ่มนี้โดยเฉพาะชั้นปีที่ 4 มีความรู้สึกไม่แน่ใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากไม่สามารถมองเห็นว่าจะเกิดผลกระทบอย่างไรต่ออนาคตของตนเอง รวมทั้งมีความกลัวว่าการที่ตนเองไม่ได้ฝึกภาคปฏิบัติ อย่างเพียงพอจะทำให้มีผลกระทบต่อการทำงานในอนาคต ส่วนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 จะมีความกังวลใจ ในเรื่องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนออนไลน์และการปฏิบัติตามมาตรการของวิทยาลัยเท่านั้น ดังนั้นจึงทำให้ความเข้มแข็งทางใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 แตกต่างกับชั้นปีที่ 4 และนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความเข้มแข็งทางใจมากกว่าชั้นปีอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณการ์ แสนสุภา และคณะ (Sansupa, Kongkranphan, Sucaromana & Nantasen, 2020) ที่ศึกษาถึงความรู้สึกวิตกกังวลและผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่า ประชากรวัยทำงานกลุ่มบุคคลทั่วไปที่ไม่มีความวิตกกังวลเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทางใจสูงที่สุด และสอดคล้องกับการศึกษาของจางและคณะ (Zhang, Wu, Zhao & Zhang, 2020) ที่พบว่า ความเข้มแข็งทางใจมีความสัมพันธ์กับความวิตกกังวล โดยบุคคลที่มีความเข้มแข็งทางใจที่สูงจะสัมพันธ์กับระดับความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบของ COVID-19 ที่ต่ำ

4. คะแนนเฉลี่ยการปรับตัวโดยรวมของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 2 3 และ 4 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาลในสถานการณ์ COVID-19 เป็นผลมาจากความเข้มแข็งทางใจที่สัมพันธ์กับความกังวลใจในด้านการเรียนที่แตกต่างกัน จึงทำให้นักศึกษาแต่ละชั้นปีมีการปรับตัวที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑาภรณ์ ยอดเสนีย์ (Yodseneey, 2021) ที่ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการปรับตัวในนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่า นักศึกษามีการปรับตัวด้านการเรียนเป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบัน ด้านอารมณ์ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3-4 มีการเลื่อนการฝึกปฏิบัติหรือให้ลดฝึกปฏิบัติการในสถานการณ์จริงแต่เพิ่ม การฝึกกับผู้ป่วยเสมือนที่ห้องปฏิบัติการเพื่อลดการสัมผัสผู้ป่วย COVID -19 ทำให้กังวลว่าตนเองไม่ได้ฝึกภาคปฏิบัติอย่างเพียงพอและอาจมีผลกระทบต่อการทำงานในอนาคต ส่งผลต่อความเข้มแข็งทางใจและความสามารถในการปรับตัวต่ำกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จะมีค่าเฉลี่ย การปรับตัวต่ำที่สุดนั้นอาจเป็นเพราะนักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีการปรับเปลี่ยนวิชาฝึกภาคปฏิบัติถึงจำนวน 7 วิชา ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีเพียง 4 วิชาเท่านั้น และในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มีการปรับการเรียน การสอนภาคปฏิบัติจำนวน 2 วิชา ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานทางการพยาบาลที่ไม่ซับซ้อนสามารถปฏิบัติกับหุ่นใน ห้องปฏิบัติการได้เทียบเท่าผู้ป่วยจริง ส่วนในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยการปรับตัวมากที่สุด เนื่องจากมีเพียงการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนภาคทฤษฎีเท่านั้น และนักศึกษาพยาบาลปี 1 ส่วนใหญ่ อยู่ในหอพักของวิทยาลัย ถึงแม้ว่าบางส่วนที่จะอยู่หอพักนอกวิทยาลัยแต่ก็อยู่ในพื้นที่เขตเมือง จึงทำให้นักศึกษา ไม่มีอุปสรรคในการเข้าถึงเทคโนโลยีสำหรับเรียนออนไลน์ สามารถส่งงานที่ได้รับมอบหมายออนไลน์ได้ตาม กำหนด จึงทำให้มีการปรับตัวได้ง่ายกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. อาจารย์พยาบาลควรมีการจัดโครงการ/กิจกรรมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่นักศึกษาพยาบาลไว้ในตารางปฐมนิเทศก่อนการขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาลทุกครั้ง เพื่อให้ นักศึกษาสามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. วิทยาลัยควรมีนโยบายให้อาจารย์พยาบาลจัดโครงการ/กิจกรรมพัฒนานักศึกษาด้านการสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่นักศึกษาพยาบาล โดยเริ่มพัฒนาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4 ต่อเนื่องไปจนสำเร็จการศึกษา เพื่อลดความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตซึ่งเป็นปัจจัยเสริมทำให้ไม่สามารถศึกษาได้ครบตลอดหลักสูตร รวมทั้งให้สามารถเป็นผู้ที่ปรับตัวดีทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวันส่งผลทำให้เกิดความสำเร็จในการศึกษาและมีความพร้อมในการปฏิบัติงานในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งทางใจเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการสร้างความเข้มแข็งทางใจให้นักศึกษาพยาบาลให้สามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2. ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่นักศึกษาพยาบาลให้สามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

References

- American Psychological Association. (2015). Building your resilience. Author. Retrieved (2021, October 19) from <http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx>. (in Thai).
- Baker, R. W., & Siryk, B. (1984). Measuring adjustment to college. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 179-189.
- Baker, R. W., & Siryk, B. (1989). Student adaptation to college questionnaire (SACQ): manual. Los Angeles: Western Psychological Services.
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J. & Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 287(2020), 112934.
- Chaopricha, S. (2008). Resilience in child maltreatment victims. *Journal of the Psychiatric Association of Thailand*, 53(3), 309 - 322. (in Thai).
- Choowattanapakorn, T., Alex, L., Lundman, B., Norberg, A., & Nygren, B. (2010). Resilience among women and men age 60 years and over in Sweden and in Thailand. *Nursing and Health Sciences*, 12(3), 329-335. (in Thai).
- Cliniciu, A.I. (2013). Adaptation and stress for the first year university students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 78(2013), 718-722.

- Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (2020). Manual of psychosocial care for health personnel during the COVID-19 pandemic. Retrieved (2021, October 19). from <https://www.dmh.go.th/covid19/pnews/files/21aug2563-1.pdf>. (in Thai).
- Division of Mental Health Promotion and Development, Department of Mental Health. (2021). The result of overall mental health problem surveillance data analysis among Thai people. Retrieved (2021, October 21). from <http://www.mhllibrary.com>. (in Thai).
- Dyer, J.G. & McGuinness, T.M. (1996). Resilience analysis of the concept. Archives of Psychiatric Nursing, 10(5), 276-282. doi: 10.1016/s0883-9417(96)80036-7.
- Ma, Z., Zhao, J., Li, Y., Chen, D., Wang, T., Zhang, Z., Chen, Z., Yu, Q., Jiang, J., Fan, F. & Liu, X. (2020). Mental health problems and correlates among 746217 college students during the Coronavirus disease 2019 outbreak in China. Epidemiology and Psychiatric Sciences, 29, e 181, 1-10. <https://doi.org/10.1017/S2045796020000931>
- Mental Health Strategy and Planning Division. (2021). Mental Rehabilitation plan during the situation of the COVID-19 epidemic (COVID-19) (Combat 4th Wave of COVID-19 Plan: C4) . Retrieved (2021, October 21). from <https://www.dmh.go.th/covid19/pnews/files/แผนฟื้นฟูจิตใจ-ฉบับปรับปรุง%20ปี64.pdf>. (in Thai).
- Punyavachirachai, P. & Kanchanajirangkura, P. (2022). The study of Thai people resilience quotient during The COVID-19 Outbreak. Research and Development Health System Journal, 15(1), 318-333. (in Thai).
- Rogers, C. (1967). Client-centered therapy. Boston Houghton Mifflin.
- Rutter, M. (1985). Resilience in the face of adversity. Protective factors and resistance to psychiatric disorder. British Journal of Psychiatry, 147, 598-611.
- Smith, B.W., Darren, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P. & Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back. International Journal of Behavioral Medicine, 15, 194-200.
- Sansupa K., Kongkranphan U., Sucaromana U. & Nantasen, P. (2020). The Adjustment of undergraduate student in pandemic Covid-19. Journal of MCU Humanities Review, 6(2), 83 - 97. (in Thai).
- Son, C., Hedge, S., Smith, A., Wang, X. & Sasangohar, F. (2020). Effect of COVID-19 on college students' mental health in the United States: interview survey Study. Journal of Medical Internet Research, 22(9), e21279. doi:10.2196/21279.
- Suwannarat W., Katekaew, M & Sakulrang, K. (2021). Building community mental strength in the Coronavirus 2019 pandemic. Academic Journal of Community Public Health, 8(1), 1-14. (in Thai).

- UNESCO. (2020). 4 ways COVID-19 could change how we educate future generations. Retrieved (2021, October 21). from <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/4-ways-covid-19-education-future-generations/>
- UNESCO. (2021). One year into COVID-19 education disruption: Where do we stand? Retrieved (2021, October 21). from <https://en.unesco.org/news/one-year-covid-19-education-disruption-where-do-we-stand>
- WHO Thailand. (2020). COVID-19. Retrieved (2021, October 21). from <file:///update-28-covid-19-what-we-know---june2020---thai.pdf>
- Wongchaiya, P., Yana, Y. & Pinjai, P. (2021). Covid-19: impacts on nursing students' mental health and assist guideline. Journal of Nurses Association of Thailand Northern Region, 27(2), 105-114. (in Thai).
- Yodsene, C. (2020). Factors affecting the adjustment of students in 1st year bachelor's degree level with 4-year course and academic-year-2020 regular semester admission of the Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi (Research report). Pathum Thani: Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai).
- Zhang J, Wu W, Zhao X, Zhang W. (2020). Recommended psychological crisis intervention response to the 2019 novel coronavirus pneumonia outbreak in China: A model of West China Hospital. Precision Clinical Medicine, 3(1), 3-8.